

ISMERI ÖN BUDAPESTET?

A magyar mult tükröződik a főváros 14 kerületének nevében

Julius elsején — mint azt A MAI NAP is megírta — megnyílt Budapest XII. közigazgatási kerülete, a Mátyás király-város és ezzel teljessé vált Budapest tizennégy kerületre való átosztása, amint azt tiz esztendővel ezelőtt az 1930. évi fővárosi törvény elrendelte. Amikor még mi jártunk iskolába, tiz kerület volt Budapesten; ebből három Budán, hét Pesten. A mostani iskolágyerekek már tizennégy kerületről fognak tanulni; ebből öt van a jobboldalon és kilenc a baloldalon. Néhány éve hasították ki az I. kerületből a XI.-et és most a XII.-iket. Az V., VI. és VII. kerület külső részeiből a XIII. és XIV.-et. Az új kerületkeresztelők alkalmából nem érdektelen végigfutni rajta: kikről és miről nevezték el az idők folyamán a főváros tizennégy kerületét.

I. VÁR, TABÁN, KRISZTINA-VÁROS

A Vár valamikor egymaga alkotta a fővárost. Ehhez jött a Tabán, amely most nagy fejlődés előtt áll. A név eredete bizonytalan, két homlokegyenest ellenkező verzió van. Egyik szerint a szó török eredetű és a hódoltság idejéből származik, azt jelentvén, hogy a hegy lába, azaz a hegy lábánál elterülő városrész. Viszont II. Endre okirataiban szerepel 1242-ben a Buda és a Hévíz között elterülő Taban-hegy, vagyis a mai Gellért-hegy. A Krisztinavárost valamikor Logodnak hívták. A nevet már csak a Várhegy oldalán végigfutó Logoditka őrzi. A XVIII. század hetvenes éveiben kapta a nevét Mária Krisztina főhercegnőről, Mária Terézia királynő legkedvesebb leányáról.

II. ORSZÁGUT ÉS VIZIVÁROS

Az országut egy része valóban átvonul rajta és a másik nevét onnan kapta, hogy a Duna mellett fekszik. Ezt a részt a középkorban Szent Péter-külvárosnak hívták, de ha sor kerülne a kerület átnevezésére, sokkal valószínűbb, hogy a rajta átvonuló körútról Margit-városnak fogják nevezni, legkésőbb 1942-ig, Árpád-hízi Margit születésének hettedik századik évfordulójáig.

III. UJLAK ÉS ÓBUDA

Nagy Lajos idején ez volt az ország fővárosa, nem beszélve a római időről, amikor a kerület helyén volt részben Aquincum. Az új hid megépítésével ez lesz Budapest legmodernebb városrésze, mert a szabályozási tervek szerint a síkságon alig marad meg egy is a régi házak közül. A város szívében a közelebb fekvő Ujlakot ezelőtt Szent Jakabnak hívták. A III. kerület új neve nyilván Árpád-város lesz, ahogy az új hid Árpád-híd és a hegyoldalon épülő nagy nemzeti park az Árpád-park.

IV. BELVÁROS

A főváros legkisebb kerülete. A mindössze 96 hektárnyi városrész — mint a neve is mutatja — nemcsak a multban, hanem jelenleg is Budapest kellős közepén fekszik.

V. SZENT ISTVÁN VÁROS

A kerület két magyar király nevével dicsekedhetik. 1937-ben nevezték el a közelgő Szent István-évkülváros alkalmából első királyunkról, az inspirációt a kerületben lévő Szent István Bazilika adta a névre. A Bazilika előtti teret eddig is Szent István-térnek hívták, most Szent Ist-

vánról nevezték el a kerületet átszelő nagy körut-részt és a Duna partján fekvő hatalmas parkot is. Annak idején II. Lipót királyról nevezték el a kerületet Lipótvárosnak és a körutat Lipót-körutnak. 1790 táján kapta a nevét a kerület az uralkodóról, abból az alkalomból, hogy ezidőtájt kezdett a kerület fejlődni és benépesülni.

VI. TERÉZVÁROS

1777-ben voltaképpen Mária Teréziától kapta a nevét. Az uralkodónő azonban tapintattal nem engedte meg, hogy nevével nevezzék el a kerületet, amelyet így azután Szent Terézről kereszteltek el. A Terézváros kétszer esett át amputáción. Most amikor a XIII. és a mult század derekán, amikor a VII. kerületet hasították ki belőle.

VII. ERZSÉBETVÁROS

Ferenc József hitveséről nevezte el a lovagias főváros a rohamosan fejlődő Terézvárosnak a Király utcától délre eső új részét. A népszerű királyné emlékét őrizte a külterület egy hatalmas utja, Erzsébet királyné utja, amely azonban az új rendezés folytán most már a XIV. kerülethez jutott. Ugy volt, hogy az a sugárút, amely a belső Erzsébetvárost lesz hivatva átszelni, Erzsébet sugárút lesz. Évtizedekig így szerepelt a tervekben. Most azonban, hogy sor került a megnyitására, kiderült, hogy sem Erzsébet nem lett, sem sugárút. Többször is meg fog történni a vonala és nagy költönkről, Madách Imréről kapta a nevét.

VIII. JÓZSEFVÁROS

Ez mindig belterület volt, külső részekkel nem rendelkezett. Tulajdonképpen az elkeresztelésnél itt is egy uralkodóra, II. József-re, a kalapos királyra gondoltak, de a kerületet hivatalosan mégis Szent Józsefről nevezték el.

IX. FERENCVÁROS

Szintén Habsburg-uralkodóról, I. Ferencről kapta a nevét. Teréz, József, Lipót, Ferenc, Krisztina — a XVIII.—XIX. század fordulóján indult meg Pest és Buda fejlődése — érthető, ha a kerületeket az akkori királyokról és a királyi család tagjairól nevezték el direkt, vagy indirekt formában.

X. KÖBÁNYA

Kissé távol esik a főváros központjától, ezért meglehetősen mostoha gyermek. Pedig a Gellért-heggyel egy magasságban lévő Ó-hegy kitünő levegője és nagyszerű villatelep fejlődhetne belőle, ha jobb lenne a központtal való összeköttetése. Régebben a romantikus hangzó Burgundiának hívták ezt a kerületet. A kőbányaiaknak nem tetszik ez a mostani prózaian hangzó név, amely az ottani kőbányáktól származik. Szintén történelmi névre áhítoznak, akció indult meg, hogy kapja meg a kerület a Szent László-város nevet. Az még Lipótváros lett volna.

XI. SZENT IMRE VÁROS

A szentéletű Imre hercegről, Szent István király fiáról kapta a

nevét 1931-ben, halálának kilencszázadik évfordulóján. Budapest e lendületesen fejlődő városrésze, amely az I. kerületből vált le és a Gellérthegytől délre a Lágymányoson át, Kelenföldig tartó területet foglalja magában. A kerület fő utvonala, a nagykörút folytatása, a Szent Imre herceg-utja nevet nyerte. Ez az ut most nyert különösen fontosságot azért, hogy elkészült a Horthy Miklós-híd, amely az eddig meglehetősen félreeső vidéket teljes mértékben bekapcsolja a főváros vérkeringésébe.

XII. MÁTYÁS KIRÁLY VÁROS

Születése ötszázadik évfordulójának esztendejében kapta a nevét az új kerület Mátyás királyról. Ez a kerület is az I. kerületnek volt része. Az, ami most a XII. lett: a Hegyvidék, a Svábhegy, Hűvösvölgy, Zugliget. Mátyás szerette Budát, amelynek fejlesztésére igen sokat tett. Budát és Pestet fejedelmi székhellyé tette, új főiskolát épített Budán és könyvnyomdát is állított fel Budavárában. A budai hegyvidéken állt Mátyás vadász-kastélya.

A hegyvidéken eddig is volt a nagy királyról elnevezett utvonala: itt vonul végig a *Mátyás király-utja*, az Andrássy-utnál is hosszabb két és fél kilométerével.

XIII. MAGDOLNAVÁROS

A XII. kerületet eredetileg Horthy Miklós kormányzóról akarták elnevezni, ő azonban elhárította ezt magától és ragaszkodott ahhoz, hogy a XII. kerület Mátyás király emlékét örökítse meg. A főváros ekkor úgy határozott, hogy a kormányzó hitveséről nevezi el a XIII. kerületet, amely a régi V. és VI. kerületek külső részeit, az Angyal-földet foglalja magában az Aréna-uttól és a Dráva-utcától északra. Kültelek ez.

Azért választották ki, hogy megtiszteljék a kormányzó feleségének, született Purgly Magdolnának a keresztnévvel, mert a szegénység, nyomor és a betegség ellen talán senki nem küzdött többet személyes fáradtságával, jószándékával és meleg szívvel, mint Horthy Miklósné. Husz esztendő óta évről-évre télviz idején elküldi a maga szívből jövő felszólítását azokhoz, akiknek van valamijük, hogy ne feledkezzenek meg azokról, akik a legnagyobb nyomorral küszködnek, akiknek a mindennapi kenyér, a meleg szoba is megoldhatatlan gond és probléma. De Horthy Miklósné nemcsak akciójának várbeli irodájából intézi a nyomorenyhítés ügyét, hanem fáradhatatlanul járja a nyomortanyákat, sokszor azokat is, amelyek a nevével elnevezett kerület területén fekszenek, hogy személyesen vegyen részt a karitatív munkában.

XIV. RÁKOSVÁROS

A VI. és VII. kerületek külterületéből alakult kerület történelmi multunk emlékét őrzi nevében, amennyiben ezen a területen valamikor nagy mező volt, a *Rákos mezeje*, 1286 és 1540 között a legtöbb országgyűlés színhelye. Itt jött össze a magyar nemesség hogy meghozza a maga törvényeit. Volt úgy, hogy néha 80.000 ember is megjelent egy-egy ilyen tömeg-országgyűlésen.

Nem igaz az a legenda, hogy szabadban, vagy lóháton tanácskoztak volna. Vagy sátorban, vagy a Domonkosok közeli templomában tartották a tanácskozásokat. Aki nem fért be, az a nyitott ajtón át hallgatta a gyűlést, de azért felszólalhatott. A kerület lakosainak egyhét-ként nem tetszik új városrészük neve, akció indult meg, hogy nevezzék el a kerületet II. Rákóczi Ferencről, a nagy szabadsághősről: *Rákóczi-városnak*.

Igy tükröződik a főváros kerületeinek nevében a magyar mult.

Polónyi György.

A legvidámabb és legszellemesebb francia filmek repríze!

INKOGNITO LE ROI

Victor Francen • Gaby Morlay
Elvire Popescu • Raimu • Kizárólag

CITY